

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četrť leta 1 fl. 5 kr. nov. dn. []

V Ljubljani v sredo 19. junija 1861.

Kako se dobí dobro in kaljivo murbino seme?

Murb se čedalje več redí. Z veseljem to vidimo. Spoznali smo Slovenci, ki smo dolgo predolgo spali, čeravno nam je židoreja na Laškem pred nosom, da židne červíče rediti se mora najpred s klajo oskerbeti, ki nam jo dajejo murbe.

Kdor si murbinih drevesc ne kupi, si jih mora sam iz semena zarediti.

Čujmo, kaj o tem piše skušen murborejec v „Frauend. Blätter“.

Murbino seme, ki sem ga do zdaj za posetev jemal, se mi je med drugim najbolj od bele murbe obnašalo. Da pa ti dobro kalí, vzemi seme od zdrave in močne murbe. Murbine jagode naj na drevesu ostanejo toliko časa, da popolnoma dozoriyo in same z drevesa popadajo; potlej jih poberi in jih berž deni v kako z deževnico ali s kako drugo vodo napolnjeno posodo, da se namakajo kakih 10, 12 do 15 ur; potem vodo odcedi. Od vode močno napete jagode razmečkaj in z rokami premami prav dobro, dokler se vse seme iz luščin ne potare.

Na te zmečkane kaši podobne murbine jagode prilij spet vode in mešaj in mešaj, da luščine in gluho seme, ki je lahkeje kakor voda, na verh priplavajo, ki se s posode odcedijo. To pretakanje se tako dolgo napravlja, dokler samo čisto in dobro seme na dnu v posodi ne ostane.

Zdaj vzemi seme iz posode, ga deni na kako pripravno desko in jo položi na zračen kraj; ko se seme dobro osuší, se oberne ali prav za prav premeša, in po tem še le ga deni na solnce, da se popolnoma posuší, kjer se mora pa tudi nekterikrat premešati.

Tako obravnano murbino seme ti bo dobro ostalo in kal obderžalo dve do treh let, če ga imaš le na suhem in zračnem kraju. Če pa ne boš z njim tako ravnal in ga hranil kakor sem ti nasvetoval, ti naprej povem, da se ti bo spridilo, bo zatuhnelo in čeravno kal požene, se ti bo kmali potem posušilo; zato se pa tudi po navadi slabo murbino seme od semenarjev dobiva, ki že prvo leto tako ne kali kakor bi imelo.

Kdor ima tedaj murbe, naj si seme tako napravlja, kakor sem mu nasvetoval; vidil bo, da bo dobro opravil; sam in drugi murborejci mu bodo za-nj hvaležni, ki murbino seme dosti drago plačujejo.

Bčelarji sejte turško deteljo!

Ta klic odmeva dandanašnji od vseh strani, odkar so skušnje poterdile, da ne dobivajo bčele samo na beli detelji veliko in dobrega medú, temuč še veliko bolj pašo imajo pa na turški detelji (esparseti). Skušeni bčelarji enoglasno terdijo, da je ni skor rastline, ktera bi bčeli toliko sladkega medú obrodila, kakor ga turška detelja obrodí. Méd iz turške detelje je bel kakor sneg, je prijetnega okusa, in če se iz satja razpustí, se sterdi, da je kaj. In ker kmetovavec nima skor boljše redivne, živini prijetne in

skoraj z vsako zemljo bolj zadovoljne klaje od turške detelje, mu ne moremo dosti v živo priporočevati, naj jo seje na suh in apnén svet; porok smo mu, da bo dobro opravil, ker bo imel dvojni dobiček, to je, za bčele ravno tako dobro pašo kakor za živino dobro klajo.

Dostavek vredništva. Poprašajte slavnega našega predsednika kmetijske družbe gospoda Terpinca, ki že več let pridelujejo turško deteljo; poprašajte več družih gospodov, ki pridelujejo to deteljo, in povedali vam bojo po večletnih lastnih skušnjah, kolike hvale je vredna ta detelja za živinsko klajo. Nemške (metelke) in laške (incarnat) detelje so „Novice“ po svojih priporočilih že dokaj spravile v slovenske dežele; naj bi jih ubogali naši gospodarji še zavolj turške; kaj veljá, da jim bojo hvaležni. — Seme ni drago in se lahko dobí v štacunah, ki s semeni kupčujejo in v Ljubljani tudi na vertu kmetijske družbe. Veljá le kakih 12 nov. krajc. funt.

Gospodarske skušnje.

(Da mravlje, stonoge in drugi merčesi ne zalezujejo svilnih červíčov), skuhaj četrť funta bele smole s 4 loti lanénega olja, in kadar se smola stopí, namaži s tem mazilom noge klopí, mize ali police, kjer imaš svilode (svilne červíče), pa ne en tak sovražnik ne bo priplezal do njih.

(Šurke ali grile v kuhinjah itd.) odžene iz kumar izprešana voda, s katero se poškopijo taki kraji, kjer je tega merčesa dovolj. Voda se izpreša iz lupin ali pa iz samih kumar.

Živinozdravilska skušnja.

(Sirov krompir zoper vrančni prisad ali čerm). V „Novicah“ nasvetovani sirov krompir je res za to dober. Brali smo to-le: Če bi se vrančni prisad med prešiči prikazal, se je prav dobro poterdilo zdravilo, ktero ima vsak gospodar doma in ktero ni drago, in to zdravilo je sirov krompir. Skerbni živinorejci lahko ubranijo, da jim vrančni prisad (pereč oginj itd.) prešičev ne napade, če jim le vsak dan nekoliko stolčenega sirovega krompirja dajajo. Kuhan pa ne smé biti, ker kuhani krompir nima čerlenine (solanina) v sebi, ktera edina ima zdravilno moč v sebi.

Gospodarska novíca.

(Pervi paroplug v našem cesarstvu). Ne le vozove po železnici, ladije po morji in mašine v fabrikah goni vodeni sopár, ampak že dolgo imajo na Angležkem in v Ameriki tudi sopár v kotlih vprežen, ki jim vozi plug po njivi gori in doli, da ni treba kónj in se njiva hitro izorje. Naši kmetje se bojo čudili nad tem in rekli: kaj zlodja bo svét še vse počel! Da! svet se bo še zlo prekucnil in marsikaj bo v 100 letih, kar se nam še zdaj ne sanja ne. Se vépa, da taki plugi, ki jih sopár goni in se tedaj

zato paroplugi imenujejo, so le za prav velike kmetije, kakoršnih pri nas na Slovenskem ni. Pervi tak plug je v dežele našega cesarstva pripeljal gosp. Schulhof v Banat, kjer si je sila veliko posestvo kupil in bo gospodaril čisto po angleški šegi, to je, z mašinami bo oral, sejal, kosil in mlatil. Nedavnej je prišel tak paroplug iz Angležkega v Banat, ki velja 12.000 gld. Prerajtal je omenjeni gospodar, da se mu bo ta dragi plug dobro splačal, zakaj v Banatu je sila sila veliko zemlje, pa malo rok (delavcov). Kdor naših ljudi v Banat po žito gré, naj skusi, da bo vidil to kmetijsko čudo!

Gospodinjam kaj.

(Mož, ki kebre je). Naj povem, kar sem unidan v Ljubljani z lastnimi očmi vidil. Poterjuje pa to, česar sem že večkrat slišal, pa nikoli verjel. Sedé na klopi blizu Tivoli zagledam znanega moža, ki skerbno po tleh nekaj išče, pobira in varno v steklenico meče, ktero je v roci držal. Večkratno potresovanje dreves me koj na kebre spomni. Grem tedaj tje in ga pobaram, čemu so mu neki kebre — gotovo za barvo, si mislim. „O kaj še“ — zaverne modro — „ali ne veste, da pa kebre spečeni in dobro pripravljeni so boljši kot sirovo maslo (puter).“ Smejati se začnem in mu ne verjamem, ter ga naprej gledam. Mož pa le išče kebrov, vsakemu nekaj malega odterga, in jih, meni kazaje, v usta vtakne in sné, rekoč: „Ko bi vi vedili, kako okusni so kebre, pri moji veri, da bi jih tudi Vi radi zobali“. Teteplentaj! — mislim — temu je pa res verjeti, sicer bi jih ne jedel kakor kokoši. — Kmalo je bila steklenica z verhom polna, in vesel jo naš kebrojedec domú pobriše. — Zvedil sem pozneje od njegovih znancev, da si ta mož s kebre mnogokrat postreže. Dober tek! — sem si mislil. Gospodinje! vé pa si postavite „kebrovo pečenko“ v kuharske bukve. L. Tomšič.

Še nekaj o cerkljansko-tominski cesti.

Naj bode še meni pripuščeno besedico ziniti o tej važni cesti. Ne pa, da bi s tem hotel verlega dopisa v 22. listu se dotakniti, temveč v čast njegovo moram reči, da je svojo nalogo na vsako stran lepo izpeljal. Ker mi je kraj o cerkljansko-tominski cesti do dobrega znan, želim vse te kraje še nekoliko s svojimi misli pojasniti, deržeč se navadnega pregovora: „več oči več vidi“.

Pervo in drugo je gosp. pisatelj možko doveršil, pa tudi tretje je dobro dokazal. Samo k temu bi jez rad še nekoliko svojih opazk o hribu bukovskem iz Grahovega do Reke pristavil. Na zahodni severni strani gore je podlaga zemlje nestanovitna in usadom podveržena, tedaj narturna overa neugodnost kaže, na južno-juternji strani pa do Reke, kar so že „Novice“ povedale, so melinam in peščinam tako udane tla, da bi se cesta še po velikih in dolгих žrelih neizmerno mogla viti, in po stermih gričih brez konca in kraja komaj izpeljati dala, ako bi tudi neuljudna zima, kar pa se komaj kdaj misliti more, svoje narurne upore pozabila. Zavoljo neugodne in neizmerne dolgosti bi noben peš tû ne potoval; pa tudi voznikom bi v noben prid ne bila, ker konji bi mogli v eno mer terdo vleči, težkih vozov bi pa celó brez priprege izpeljati ne mogli. Od Cerkna do Grahovega bi se živina grozno izpehala, da bi ji 4 ure komaj dosti odpočitka bilo. Na takošno odpočilo se bo spet dalje podati do Tomina, ali pa še ložej in bližej na most k sv. Luciji, kjer bi bila druga postaja in kamor bi se po doveršeni cesti tibo ali togov derdrati dalo; v zimskem času bi se komaj v enem dnevu dospeti moglo.

Ako bi pa cerkljanska cesta po prvem načrtu iz Cerkna pri reki Idrici pod šembisko goro, do kodar je že od prvih let pretergana v nemar ostala, do mosta sv. Lu-

cije se dodelala, bi po ti ravnini berzen konjiček v 3 urah k sv. Luciji pritekel, se na ti polovici pota do Gorice tukaj okernil in opočil, na večer pa lahko popotnik že lahko v Gorici bil. Tû od mosta sv. Lucije bi se cesta dala še za debelo uro skrajšati, ako bi jo po iztoku Idrice v Sočo mojstersko nad Podselo k Platarju z veliko koroško cesto za pol ure hodá sklenili, kamor že perst Mojstra vseh mojstrov za vodo kaže. Tako okrajšana cesta bi vsem našim hribovcem tominske in cerkljanske okrajne v Gorico in Terst kaj priložna bila. Al kaj hočemo k temu pristranskemu ravnanju družega reči, kot „kolikor glav, toliko postav“, kar je rekel enkrat eden, ko je koš kapsovih glav po griču izsul, in je vsaka svojo pot doli hitela.

Nekteri bodo te misli morebiti celó prestransko domoljubje čertili, ali zavidljivce in sovražnike nas zmerjali. Al prepričani smo, da bi nam le kriva sebičnost nekterih tako nasprotovala, ktere je današnji dan vesvoljni svet poln; zakaj ko bi ta nespametna stranka ne vključovala, kdaj že bi bili cerkljansko-tominsko cesto po prvih mislih in djansko stvorjenem načrtu našega nekdanjega visokospoštovanega gospoda predstojnika v Tominu izdelano imeli, na ktereга zaukaz se je naš cerkljanski, za to deželi silno koristno delo vés iskreni župan tako možko in krepko tako dolgo potegoval, dokler mu niso preméni časa popolnoma rok zvezali. In tako še vedno s tužnim sercom zdihujemo, in bolje prihodnosti pričakujemo, kdaj nek bo naša nasprotna stranka s svojimi vednimi rekursi našo slavno vladarstvo nehala nadleževati, da bi naše zedinjene moči celó poterla.

Predragi rojaki! Saj smo vsi le Tominci, rojeni iz ene in tiste matere Slave. Vključovanja in nasprotovanja je zadosti. To nam ne bo ne cerkljanske ne tominske ceste naredilo, ampak naše neizjedinjene moči čedalje poterlo, da bomo na vsezadnje sami sebi nož sebičnosti zmeraj globokeje v oserče pehali, in si tako na nobeno stran ne bomo pomagali. Nikar ne bodimo po besedi naši Tominci, da bi še dalje po temi taval, ampak da se nam luč prikaže prave bratovske prijaznosti, ki nam bo razjasnila pravo pot v korist naši deželi. Naši sobratje Krajci so nam na naš prvi glas prijazni svojo roko podali; ne pozabimo, da sloga jači, nesloga tlači. J. Ž.

O slovenskem govornem (parlamentarnem) jeziku.

Odkar so se parlamentu (zbornici) vrata odperle, zadobila sta jezik in beseda pač pravo veljavo. Kar se bode koli odslej v državi važnega sklepalo in ustanavljalo, povsod bo živa beseda imela odločen glas. Dozdaj se je govornišstvo čislalo in imelo je nekako polje za svojo delavnost samo v cerkvi in šoli; al v vseh drugih verstah človeškega djanja je mogočno pero gospodovalo. V prihodnje bo to drugače. Narava ustavnega življenja donaša ustmenost in javnost. To dvoje bo, počenši od državnega in deželnega zbora, pa vse do najzadnje občine, do najmanjšega društva po celi prostorni Avstrii vladalo, ter vse korake javnega življenja ravnalo. Obeta se nam tudi in poleg današnjih okolnost ni dvomiti, da se bodo ustmeno obravnavale tudi vse naše civilne in kazenske pravde. Bode si tedaj treba jezike dobro nabrusiti, poreče marsikteri. Verjamemo da; mnogo bo veljal odslej dober jezik v pametni glavi. Na dalje donaša autonomija in ravnopravnost, ki je po ustavi zagotovljena vsaki avstrijski narodnosti, da se vpeljati more in vpeljal bode v javno življenje povsod narodni jezik. Brez tega bi bil diplom od 20. oktobra 1860 in patent od 26. februarja t. l. le debela laž, kar pa do zdaj ni podoba, da bi bilo, in ako želimo v resnici obstanek Avstrije, ne more biti. Toraj narodni naš mili slovenski jezik bomo čuli skoro zvoneti ne samo po hribih in nizkih kmečkih kočah, ne samo med branjevkami in po umazanih družinskih izbicah; ampak tudi po mestih in gradovih, po